

Försvarsutskottets betänkande 2021/22:FöU3

Riksrevisionens rapport om projektbidrag från anslag 2:4 Krisberedskap

---

Sammanfattning

Utskottet föreslår med anledning av ett motionsyrkande att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om behovet att en oberoende översyn av processen med projektbidrag från anslag 2:4 Krisberedskap och tillkännager detta för regeringen. Mot beslutet i denna del har ledamöterna från S, V och MP reserverat sig.

Utskottet föreslår även att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Riksrevisionen har i rapporten Projektbidrag från anslag 2:4 Krisberedskap – ett styrmedel med utmaningar granskat om anslag 2:4 Krisberedskap är ett effektivt styrmedel för att stärka myndigheternas arbete med krisberedskap och civilt försvar. Granskningen omfattar den del av anslaget som MSB fördelar som bidrag till myndigheter på nationell och regional nivå för olika utvecklingsprojekt. Riksrevisionens övergripande slutsats är att det finns brister i styrmedlets effektivitet som gör att projektbidragen riskerar att inte bli den förstärkning av krisberedskapen som det är tänkt. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att överväga vad anslaget egentligen ska användas till. Vidare rekommenderar Riksrevisionen även MSB att utveckla uppföljningen av projekt samt att tydligare motivera och kommunicera grunderna till sina beslut om tilldelning av projektbidrag.

Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning av anslag 2:4 Krisberedskap och bedömer att den utgör ett värdefullt underlag i det fortsatta arbetet när det gäller krisberedskap och civilt försvar.

Två följdmotioner har väckts med anledning av skrivelsen.

I betänkandet finns tre reservationer (S, SD, V, MP).

Behandlade förslag

Skrivelse 2021/22:6 Riksrevisionens rapport om projektbidrag från anslag 2:4
Krisberedskap.

Tre yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden.....	6
Skrivelsen.....	6
Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer.....	6
Regeringens bedömning och åtgärder med anledning av Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer.....	7
Utskottets ställningstagande.....	8
Reservationer	10
1. Projektbidrag inom anslaget 2:4 Krisberedskap, punkt 1 (S, V, MP) ...	10
2. Projektbidrag inom anslaget 2:4 Krisberedskap, punkt 1 (SD).....	10
3. Finansieringen av länsstyrelsernas arbete med krisberedskap och civilt försvar, punkt 2 (SD).....	11
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	13
Skrivelsen.....	13
Följdmotionerna	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Projektbidrag inom anslaget 2:4 Krisberedskap**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en oberoende översyn och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4229 av Pål Jonson m.fl. (M, KD) och

avslår motion

2021/22:4021 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 1 (S, V, MP)

Reservation 2 (SD)

2. **Finansieringen av länsstyrelsernas arbete med krisberedskap och civilt försvar**

Riksdagen avslår motion

2021/22:4021 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 3 (SD)

3. **Skrivelsen**

Riksdagen lägger skrivelse 2021/22:6 till handlingarna.

Stockholm den 11 november 2021

På försvarsutskottets vägnar

Pål Jonson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Pål Jonson (M), Niklas Karlsson (S), Jan R Andersson (M), Roger Richthoff (SD), Mattias Ottosson (S), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Jörgen Berglund (M), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Allan Widman (L), Per Söderlund (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M), ClasGöran Carlsson (S), Heléne Björklund (S) och Caroline Nordengrip (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksrevisionen har granskat om anslag 2:4 Krisberedskap är ett effektivt styrmedel för att stärka myndigheternas arbete med krisberedskap och civilt försvar. Resultatet av granskningen redovisas i rapporten Projektbidrag från anslag 2:4 Krisberedskap – ett styrmedel med utmaningar (RiR 2021:7). Riksdagen överlämnade Riksrevisionens rapport till regeringen den 6 april 2021.

Utskottet fick en föredragning om granskningsrapporten av Riksrevisionen den 19 oktober 2021.

Bakgrund

Svenska myndigheter som har ansvar för en verksamhet i fredstid har motsvarande ansvar även under krissituationer, även kallat ansvarsprincipen. Krishanteringsförmågan hos myndigheter ska huvudsakligen byggas upp genom finansiering inom ramen för myndigheternas ordinarie anslag. Finansieringen av krisberedskapen kan inom myndigheter under vissa förutsättningar och under en begränsad period även ske via anslag 2:4 Krisberedskap. Anslagets finansieringsprinciper bygger på antagandet att det går att dra en gräns mellan sådana aktiviteter som ska finansieras av myndigheterna själva (i enlighet med ansvarsprincipen) och aktiviteter som kan finansieras med projektmedel från anslag 2:4. Om denna gräns inte går att upprätthålla finns en stor risk att projektmedel går till aktiviteter som myndigheterna borde finansiera själva. Mot bakgrund av detta har Riksrevisionen valt att genomföra en granskning med syfte att undersöka om anslag 2:4 Krisberedskap är ett effektivt styrmedel för att stärka myndigheternas arbete med krisberedskap och civilt försvar.

Utskottets överväganden

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom vad utskottet anför om en oberoende översyn. Riksdagen avslår två motionsyrkanden (SD).
Jämför reservation 1 (S, V, MP), 2 (SD) och 3 (SD).

Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer

Riksrevisionens övergripande slutsats är att det finns brister i styrmedlets effektivitet som gör att projektbidragen riskerar att inte bli den förstärkning av krisberedskapen som det är tänkt. Granskningen visar att det inte går att kontrollera att de åtgärder som krävs för att upprätthålla och förbättra krisberedskapen huvudsakligen finansieras inom ramen för myndigheternas ordinarie anslag. Gränsdragningsproblemet blir enligt Riksrevisionen särskilt påtagligt vid fördelning av medel till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) egna utvecklingsprojekt. MSB:s breda ansvar inom krisberedskap och civilt försvar gör det svårt att hävda att något går utöver det ansvar som MSB har enligt ansvarsprincipen.

Riksrevisionen visar i granskningen att det inte med någon säkerhet går att ta reda på hur myndigheterna totalt sett finansierar de åtgärder som krävs för att upprätthålla och förbättra beredskapen. Problemet är att många åtgärder som myndigheterna vidtar kan bidra till beredskapsförmåga, men i första hand vidtas av andra anledningar. Dessa åtgärder redovisas i normalfallet inte som kostnader för beredskap.

Vidare visar granskningen att myndigheterna ibland saknar egna medel för att tillvarata resultaten av de projekt som genomförts med bidrag från anslag 2:4. Detta riskerar att effekten av projekten uteblir och att kunskapsöverföringen brister.

Riksrevisionen konstaterar avslutningsvis att projektbidrag från anslag 2:4 finansierar länsstyrelsernas stadigvarande verksamhet i fråga om krisberedskap och civilt försvar.

Riksrevisionens bedömning är att det finns anledning för regeringen att överväga vad anslaget ska användas till. Om regeringen vill fortsätta att använda anslaget till tillfälliga särskilda satsningar för att stärka samhällets krisberedskap och det civila försvaret ger Riksrevisionen följande rekommendationer till regeringen:

- Säkerställ att anslag 2:4 inte blir den huvudsakliga finansieringskällan genom att se till att myndigheternas egen

finansiering av krisberedskap och civilt försvar följs upp. Om det visar sig att vissa myndigheter saknar egen finansiering för sitt grundläggande beredskapsarbete bör regeringen överväga andra finansieringslösningar för dessa.

- Ta ställning till om länsstyrelsernas stadigvarande verksamhet ska finansieras med projektbidrag från anslag 2:4.
- Ta ställning till om MSB även fortsättningsvis ska fördela projektmedel från anslag 2:4 till den egna verksamheten.

Riksrevisionen rekommenderar MSB att:

- utveckla uppföljningen av projekten i syfte att få en överblick över deras långsiktiga effekter för samhällets samlade beredskap
- tydligare motivera och kommunicera skälen till sina beslut om tilldelningen av projektbidrag.

Regeringens bedömning och åtgärder med anledning av Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer

MSB har i sina uppföljningsrapporter om anslag 2:4 för 2019 och 2020 angett att myndigheten fortlöpande vidtar åtgärder för att förbättra och utveckla kvaliteten i ansökningsförfarandet. Regeringen lyfter fram att de även i fortsättningen kommer att följa myndighetens arbete i det avseendet noga.

Regeringen delar inte Riksrevisionens bedömning om att projektbidrag från anslag 2:4 finansierar länsstyrelsernas stadigvarande verksamhet i fråga om krisberedskap och civilt försvar. I MSB:s regleringsbrev för 2021 framgår av punkt 13 i villkoren för anslag 2:4 Krisberedskap att anslaget får delfinansiera länsstyrelsernas kostnader för att utveckla krisberedskapen och civilt försvar regionalt och lokalt. Regeringen beskriver att MSB i ansökningsförfarandet ställer krav på länsstyrelserna att ange hur deras planerade projekt överensstämmer med ändamålet och villkoren för anslaget. MSB granskar därefter ansökningarna utifrån bidragskriterierna och fattar beslut om utbetalning.

Vidare har Riksrevisionen uppmanat regeringen att ta ställning till om MSB ska kunna fortsätta att fördela projektmedel från anslag 2:4 till den egna verksamheten. Regeringen konstaterar att de projektmedel som MSB fördelar till sina egna projekt avser sådan verksamhet som berör stora delar av krisberedskapssystemet. I motsats till övriga myndigheter har MSB ett övergripande ansvar för krisberedskap och civilt försvar och sett utifrån det perspektivet kan det enligt regeringen i en del fall vara mest ändamålsenligt att myndigheten ansvarar för myndighetsövergripande tidsbegränsade projekt på dessa områden. Enligt regeringen framgår det i de årliga rapporterna som MSB ska lämna till regeringen, att tidsbegränsade projekt av denna typ har

stor betydelse för att utveckla samverkan och skapa rutiner för att hantera kriser mellan de olika aktörerna inom krisberedskapssystemet.

MSB uppges för närvarande arbeta med att ytterligare förbättra sina processer för ansökningar, granskning och bedömningar av såväl egna projekt som övriga myndigheters. Det arbetet beräknas kunna slutföras under året. Regeringen anger att de kommer att noga följa utvecklingen och resultatet av det arbetet.

Riksrevisionen har lämnat två rekommendationer till MSB. MSB har i sin uppföljningsrapport av anslag 2:4 Krisberedskap för 2020 angett att man avser att hantera dessa rekommendationer. Regeringen uppger att man noga kommer att följa upp MSB:s hantering av Riksrevisionens rekommendationer.

Motionerna

I motion 2021/22:4229 yrkar Pål Jonson m.fl. (M, KD) att en oberoende översyn av processen med projektbidrag behöver genomföras (yrkande 1). Syftet med översynen ska vara att undersöka huruvida processen för projektbidrag kan bli mer ändamålsenlig, transparent och långsiktig. Motionärerna lyfter fram att översynen ska se över att projektbidragen inte ersätter ordinarie anslag samt ta fram förslag på bättre processer för uppföljning och utvärdering av hur projektbidragen används för långsiktiga resultat. Dessutom ska översynen lämna förslag på hur bidrag till MSB:s egna projekt kan hanteras.

Roger Richthoff m.fl. (SD) anger i motion 2021/22:4021 att regeringen måste skärpa sin styrning genom att exempelvis i regleringsbrev tydliggöra att man måste ta itu med Riksrevisionens kritik. Om man inte gör det menar motionärerna att projektbidragen måste göras om. Regeringen bör även se över behovet av att förstärka den permanenta finansieringen av de myndigheter som har uppgifter inom civilt försvar (yrkande 1). I syfte att säkerställa en långsiktig och permanent finansiering behöver dessutom regeringen särskilt följa upp finansieringen av länsstyrelsernas krisberedskapsarbete, anför motionärerna (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att anslag 2:4 Krisberedskap är ett viktigt styrmedel för att utveckla det civila försvaret och samhällets krisberedskap.

Av ansvarsprincipen följer att medel från anslag 2:4 endast ska vara en förstärkning av myndigheternas ordinarie anslag för att upprätthålla och utveckla krisberedskapen.

Utskottet noterar att Riksrevisionens granskning har visat ett flertal brister när det gäller hanteringen av anslag 2:4. Bristerna handlar bl.a. om att det är svårt för MSB att skilja mellan krisberedskapsarbete som bör finansieras via ordinarie anslag och det som kan finansieras med anslag 2:4. Riksrevisionen konstaterar att det är ett tecken på att många myndigheter huvudsakligen

finansierar sitt arbete med hjälp av projektbidrag. Regeringen påpekar i sin skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport att MSB för närvarande arbetar med att ytterligare förbättra sina processer för ansökningar, granskningar och bedömningar av såväl egna projekt som övriga myndigheters projekt. Utskottet anser emellertid inte att MSB:s pågående arbete i detta hänseende är tillräckligt. Det behövs en oberoende översyn av hur hela processen med projektbidrag kan bli mer ändamålsenlig, transparent och långsiktig. Projektpengar ska inte ersätta ordinarie anslag. En översyn bör även lämna förslag på hur bidrag till MSB:s egna projekt kan hanteras samt ta fram förslag om bättre processer för uppföljning och utvärdering av hur projektbidragen används för att åstadkomma långsiktiga resultat. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2021/22:4229 (M, KD). Övriga motionsyrkanden avstyrks.

Utskottet har inget i övrigt att anföra med anledning av skrivelsen utan föreslår att riksdagen lägger den till handlingarna.

Reservationer

1. Projektbidrag inom anslaget 2:4 Krisberedskap, punkt 1 (S, V, MP)

av Niklas Karlsson (S), Mattias Ottosson (S), Hanna Gunnarsson (V), Kalle Olsson (S), Elisabeth Falkhaven (MP), ClasGöran Carlsson (S) och Heléne Björklund (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4021 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 1 och

2021/22:4229 av Pål Jonson m.fl. (M, KD).

Ställningstagande

I frågan om MSB:s hantering av anslag 2:4 Krisberedskap, anser vi att det redan idag tydligt framgår de villkor som gäller för användningen av anslag 2:4 i regleringsbrevet för MSB.

MSB arbetar för närvarande med att förbättra sina processer för ansökningar, granskningar och bedömningar av såväl egna projekt som övriga myndigheters. Till detta kommer att regeringen noga kommer att följa utvecklingen och resultatet av det arbetet. Därmed finns det enligt vår mening inte anledning för riksdagen att nu uttala sig. Vi avstyrker därför motionsyrkandena.

2. Projektbidrag inom anslaget 2:4 Krisberedskap, punkt 1 (SD)

av Roger Richthoff (SD), Per Söderlund (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4021 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 1 och

avslår motion

2021/22:4229 av Pål Jonson m.fl. (M, KD).

Ställningstagande

I ljuset av den pågående uppbyggnaden av det civila försvaret bedömer vi att det är mycket allvarligt att det finns myndigheter som saknar permanent finansiering för krisberedskapsarbetet. Regeringen bör se över behovet av att förstärka den permanenta finansieringen av de myndigheter som har uppgifter inom civilt försvar. I vissa fall uppger också myndigheterna att de saknar egna medel för att långsiktigt kunna tillvarata resultaten av de projekt som genomförs med hjälp av bidragen. Om man vill garantera att bidragen genererar långsiktiga effekter anser vi att resurserna som satsas på myndigheternas krisberedskapsarbete måste omhändertas på ett bättre sätt än vad som görs i dagsläget.

Vidare uppger regeringen att de noggrant följer MSB:s arbete med att förbättra och utveckla kvaliteten i ansökningsförfarandet av bidragen. Vi anser inte att det är tillräckligt att följa en myndighets arbete under flera år när allvarliga brister upptäcks som rör Sveriges säkerhet. Vi anser att regeringen måste skärpa sin styrning och i exempelvis regleringsbrevens särskilt påpeka att man måste ta itu med Riksrevisionens kritik, och om detta inte är möjligt måste förfarandet för projektbidragen göras om.

3. Finansieringen av länsstyrelsernas arbete med krisberedskap och civilt försvar, punkt 2 (SD)

av Roger Richthoff (SD), Per Söderlund (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4021 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Riksrevisionen uttrycker i granskningen att gränsen mellan vad som ingår i länsstyrelsernas ordinarie verksamhet och vad som kan finansieras med anslag 2:4 inte existerar i dag. Riksrevisionen riktar kritik mot att anslagsmedel i dagsläget används till att delfinansiera uppgifter som, enligt ansvarsprincipen, borde finansieras inom länsstyrelsernas ordinarie verksamhet. I regeringens skrivelse hänvisar man till punkt 13 i regleringsbrevet till MSB för 2021, där det framgår att anslag 2:4 Krisberedskap ska delfinansiera länsstyrelsernas kostnader för att utveckla krisberedskapen och civilt försvar. Det framgår

däremot inte att ett projektbidrag permanent får finansiera länsstyrelsernas ordinarie krisberedskapsverksamhet. Vi anser därför att Riksrevisionens kritik i detta avseende fortfarande är aktuellt eftersom bidraget riskerar att inte leda till långsiktiga åtgärder som behövs i länsstyrelsernas ordinarie krisberedskapsverksamhet. Vi delar Riksrevisionens kritik och anser att regeringen särskilt behöver följa upp länsstyrelsernas krisberedskapsarbete i syfte att säkerställa en permanent och långsiktig finansiering.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2021/22:6 Riksrevisionens rapport om projektbidrag från anslag 2:4 Krisberedskap .

Följdmotionerna

2021/22:4021 av Roger Richthoff m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljningen av projektbidragsdelen av anslaget 2:4 Krisberedskap samt finansieringen av civilt försvar hos myndigheter som berörs av detta anslag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om länsstyrelsernas arbete med stadigvarande verksamhet i fråga om krisberedskap och civilt försvar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4229 av Pål Jonson m.fl. (M, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en oberoende översyn av fördelningen av projektbidrag inom ramen för anslag 2:4 Krisberedskap och tillkännager detta för regeringen.